

Polecenia podsumowujące

1. Wymień elementy polityki komunistów, które wskazują, że ZSRS był państwem totalitarnym.
2. Przedstaw politykę gospodarczą ZSRS po dojściu do władzy Józefa Stalina, a następnie wyjaśnij, dlaczego spotykała się ona z negatywnym nastawieniem społeczeństwa.
3. Wy tłumacz, jaką rolę w komunizmie przewidziano dla jednostki.
4. Omów politykę zagraniczną ZSRS.

Komunizm w ZSRS

Podsumowanie

36

ZSRS w czasach władzy Lenina

Lenin u władzy w ZSRS do 1924 r.

Walka z przeciwnikami politycznymi prowadzona przez policję polityczną (Czeka), kierowaną przez Feliksa Dzierżyńskiego.

Walka klas jednym z wyznaczników polityki wewnętrznej.

Gospodarka w początkowej fazie oparta na zasadach komunizmu wojennego.

1921 – wprowadzenie Nowej Polityki Ekonomicznej (NEP), dopuszczenie do gospodarki pewnych rozwiązań wolnorynkowych.

Walka o władzę po śmierci Lenina między Józefem Stalinem a Lwem Trockim.

Stalin i walka o władzę w latach 1924–1939

Stalin u władzy we Wszechzwiązkowej Komunistycznej Partii (bolszewików) i ZSRS.

1934 – powołanie do życia NKWD do walki z przeciwnikami władzy komunistycznej.

Wielka czystka w partii komunistycznej. Likwidacja przeciwników politycznych Stalina, zamordowanie ok. 1 mln osób.

Procesy pokazowe jako sposób na walkę z opozycją.

1937–1938 – operacja polska NKWD.

System obozów pracy (łagrów) jednym z narzędzi terroru stalinowskiego. W latach 1931–1936 w łagrach ok. 13 mln ludzi.

Gospodarka komunistyczna od śmierci Lenina do wybuchu II wojny światowej

Odejście od NEP na rzecz całkowitego upaństwowienia środków produkcji i gospodarki planowej.

Industrializacja mająca na celu rozwój przemysłu zbrojeniowego i rozbudowę potencjału militarnego oraz doprowadzenie do migracji ludności ze wsi do miasta.

Ruch stachanowski jako sposób na zwiększenie wydajności gospodarki komunistycznej.

Kolektywizacja rolnictwa. Powstanie kołchozów i sowchozów.

Kułak jako symbol „wroga ludu” w propagandzie komunistycznej.

Wielki Głód na Ukrainie wywołany celowo przez Stalina – śmierć ok. 4–6 mln ludzi w latach 1932–1933.

Cechy charakterystyczne sowieckiego komunizmu

Kult jednostki, Stalin – wodzem narodu.

Próba stworzenia „człowieka sowieckiego”, posłuszenie wypełniającego polecenia partii.

Rozbudowany system inwigilacji obywateli i całkowita kontrola wszystkich sfer życia.

Nacjonalizacja przemysłu i rolnictwa.

Powstanie organizacji mających na celu propagowanie komunizmu, np. Komsomołu.

Walka z Cerkwią prawosławną.

Środki masowego przekazu oraz kultura narzędziami propagandy.

Socrealizm – nowy kierunek w sztuce.

Polityka zagraniczna ZSRS

Do momentu przejścia władzy przez Stalina w ZSRS kraj izolowany na arenie międzynarodowej.

1934 – ZSRS przyjęty do Ligi Narodów.

System bezpieczeństwa międzynarodowego oparty na dwustronnych układach, m.in. z Polską (1932) i Włochami (1933).

1935 – podpisanie układów sojuszniczych przez ZSRS z Francją i Czechosłowacją.

1939 – podpisanie paktu Ribbentrop–Mołotow przez III Rzeszę i ZSRS.

Polecane publikacje

S. Frołow, *Feliks Dzierżyński. Miłość i rewolucja. Biografia intymna*, Kraków: Znak Horyzont, 2014.

O. Khlevniuk, *Stalin. Nowa biografia*, tłum. D. Bał, Kraków: Znak Horyzont, 2016.

D. Totczyk, *Nie widzieć zła. Gułag i inżynierowie dusz*, Warszawa: PIW, 2020.

